

Azərbaycanda dini tolerantlıq cəmiyyətin sabit inkişaf faktoru kimi

Tolerantlıq insan azadlıqları və hüquqlarının təsdiqi, plüralizm və demokratiya əsasında formalaşır. Onun üçün həm də irqçilik, ksenofobiya, dini dözümsüzlük, terror və ekstremizmin qəbul edilməməsi xarakterikdir.

Dünyanın əksər çoxmillətli dövlətləri sırasında Azərbaycan Respublikasının da adı var. Yerləşdiyi coğrafi mövqe və bir sıra digər xüsusiyyətlərinə görə Azərbaycan hər zaman həm Qərbin, həm də Şərqi diqqət mərkəzində olmuşdur ki, bu da onun çoxmillətli və eyni zamanda çoxdini bir ölkə kimi inkişaf etməsinə səbəb olan amillərdəndir. Əslində Azərbaycanda müşahidə olunan bugünkü yüksək səviyyəli tolerantlıq heç də yeni dövrün məhsulu deyil.

Azərbaycandakı milli və dini dözümlülük bizim tarixi ənənələrimizə əsaslanır. Prezident İlham Əliyevin də qeyd etdiyi kimi, əsrlər boyu Azərbaycanda bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayıblar. Ölkəmizdə həmişə bütün dinlərə və onların mənsublarına hörmətlə yanaşılıb, dindarların ibadətlerini layiqincə yerinə yetirmələri üçün hər cür şərait yaradılıb və bu gün Azərbaycan dünyaya yalnız neft deyil, həm də özünün milli-dini tolerantlıq nümunəsini ixrac edə bilər.

Azərbaycanda vətəndaşların dini etiqad azadlığı, insanların inanclarına hörmət və qayğı dövlətin din siyasətinin təməlini təşkil edir. Ölkənin milli siyasəti müxtəlif millət, etnik qrup və dini azlıqların birgə yaşayışını yaşaması və dözümlülük prinsipləri əsasında müəyyənləşdirilib. Azərbaycan Respublikasının Əsas Qanunu - Konstitusiyasının 25-ci maddəsinin III bəndinə görə, "Dövlət irqindən, milliyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqlarına və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinə təminat verir. İnsan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını irqi, milli, dini, cinsi, mənşəyi, əqidi, siyasi və sosial mənsubiyyətə görə məhdudlaşdırmaq qadağandır".

Konstitusiyanın sözügedən maddəsindən görüldüyü kimi, milli və ya dini azlığın nümayəndəsi olmasından asılı olmayaraq, Azərbaycan vətəndaşı olan hər bir kəs eyni hüquqlara malikdir. Azərbaycanda xüsusilə 90-cı illərdən sonra mütəmadi olaraq burada yaşayan bütün milli və etnik azlıqların maraqlarını təmin etmək və onların həyat tərzlərini daha da yaxşılaşdırmaqdan ötrü dövlət səviyyəsində qanunlar qəbul edilmiş, sərəncamlar, fərmanlar verilmişdir. 1992-ci ildə "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu qəbul edilmiş və zaman keçdikcə şəraitə uyğun olaraq həmin qanuna 1996 və 1997-ci illərdə müvafiq düzəlişlər edilmişdir. Bu qanuna görə, "Azərbaycan Respublikasında vətəndaş hüququna malik olan hər bir kəs dinə münasibətini müstəqil müəyyənləşdirir, hər hansı dinə təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə etiqad etmək, dinə münasibəti ilə əlaqədar əqidəsini ifadə etmək və yaymaq hüququna malikdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyev 21 iyun 2001-ci il tarixli 512 sayılı fərmanı ilə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaranmasını təsdiq etmişdir. Həmin

fərmanla müəyyən olunmuşdur ki, yeni yaranmış Dövlət Komitəsinin əsas vəzifəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının dini əqidə azadlığını təmin edən 48-ci maddəsinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq şəraitin yaradılmasından, dini etiqad azadlığı ilə bağlı olan digər qanunvericilik aktlarına riayət olunmasına nəzarəti təmin etməkdən, dini qurumlarla dövlət arasında münasibətləri daha ciddi tənzimləməkdən ibarətdir və bu gün Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ölkədə dini durumdakı gərginlik yaranmaması, dini ayrışkıllıq meyillərinin milli münasibətlər səviyyəsinin yüksəlməsinə yol verilməməsi, dini mərasim adı altında müxtəlif antidövlət meyilli şəxs və ya qrupların qarşılıqlı qarşıdurma yaratmaq cəhdlərinin qarşısının alınması, ictimai təhlükəsizlik və sosial sabitliyin qorunması, din-dövlət münasibətlərinin normal səviyyədə tənzimlənməsi üçün mövcud dini duruma lazımı nəzarəti təşkil edir və bu yolda hər cür neqativ halların qarşısının alınması işin-

tindən asılı olmayaraq Azərbaycanın bütün vətəndaşları beynəlxalq prinsiplərə əsaslanan hüquq və azadlıqlara, o cümlədən vicdan və dini etiqad azadlığına malikdir.

Vətəndaş cəmiyyətinin əsas prinsiplərinin bərqərar olduğu bir dövrdə ölkəmizdə yaşayan hər bir insana öz dini dəyərlərini, milli adət-ənənələrini qoruyub saxlamaq, dil və mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün demokratik hüquqi siyasi şərait yaradılmışdır.

Təsadüfi deyil ki, dünyada hər il qeyd olunan "Tolerantlıq günü" (16 noyabr) Azərbaycanda da 1999-cu ildən etibarən, Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qeyd olunmağa başlanmışdır. 2006-cı ildə isə tolerantlıq günü ilə əlaqədar Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi, Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Xəzəryanı Yeparxiyası və yəhudi dini icması ilə birgə "Tolerantlıq örnəyi - Azərbaycan" mövzusunda dəyirmi masa təşkil edilmişdir və həmin tədbirdə bildirilmişdir ki, "10 milyona yaxın əhalisi olan Azərbay-

Samir VƏLİYEV

Ulu öndər Heydər Əliyevin uğurlu siyasəti bütün sahələrdə davam etməkdədir. 2010-cu ildə Bakıda dünya dinləri liderlərinin iştirakı ilə keçirilən zirvə görüşü və "Mədəniyyətlərarası dialoq" forumu bəlkə də MDB məkanında bu günə qədər bu sahədə görülməyən ən mötəbər tədbirlərdən biri və ya ehtimal olunan birincisi olmuşdur. Bakı konfransında mədəniyyət, mədəniyyətlərarası dialoq, mədəni turizm, incəsənət, mədəni irs və digər sahələrdə regional və beynəlxalq layihələrin həyata keçirilməsinə təşəbbüs göstərilməsinə və bu sahələrdə olan problemlərin həlli istiqamətində konkret addımların atılmasına qərar verilmişdir.

2011-ci il aprel ayında Bakıda keçirilən Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu Azərbaycanın irəli sürdüyü və BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı, YUNESKO, Avropa Şurası, AŞ-nin Şimal-Cənub Mərkəzi və İSESKO-nun dəstəklədiyi təşəbbüs idi. Bakı Forumunda mədəniyyətlərarası dialoqun konseptual, idarəçilik, siyasi və praktiki aspektləri müzakirə olunmuş, dialoqa yönələn maneələr nəzərdən keçirilmiş və onun müxtəlif mühtidə ən yaxşı formada aparılması konkret şəkildə müzakirə edilmişdir.

Forumda Prezident İlham Əliyev çıxış edərək qeyd etmişdir ki, "Biz istəyirik ki, bütün xalqlar, bütün dinlərin nümayəndələri bir-biri ilə sıx təmasda olsunlar, bütün problemləri açıq şəkildə müzakirə etsinlər, öz fikirlərini bildirsinlər".

Azərbaycan artıq belə mötəbər tədbirlərin keçirilməsi üçün ənənəvi bir məkana çevrilmişdir. Əlbəttə, bunun həm coğrafi, həm tarixi, həm də mədəni əsasları vardır. Çünki əsrlər boyu Azərbaycanda bütün xalqların, bütün dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşamışlar. İctimai-siyasi quruluşdan asılı olmayaraq, heç vaxt Azərbaycanda milli və ya dini zəmində nəinki qarşılıqlı, heç anlaşılmazlıq da olmamışdır. Bütün dövrlərdə Azərbaycanda xalqlar bir ailə kimi yaşamışlar, onları həmişə dostluq münasibətləri bağlamışdır. İndi Azərbaycanın müstəqil ölkə kimi inkişaf etdiyi dövrdə bu müsbət meyillər daha da güclənmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.

də müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir.

Azərbaycan öz Konstitusiyasına görə, dünyəvi dövlətdir. Dövlət ilə dini qurumlar arasındakı münasibətlər Konstitusiyanın müvafiq müddəaları ilə, "Dini etiqad azadlığı haqqında" qanunla və digər qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir. Biz dini ilk növbədə mədəniyyətin, tarixi irsin,

canda 90-a qədər milli və etnik azlıqlar təmsil olunur. Bu isə dini müxtəlifliyə zəmin yaradır. Milli azlıqlar neçə yüzilliklərdir burada yaşayırlar və ölkədə gedən bütün sahələrdə uğurla iştirak edirlər."

Azərbaycan öz etnik və dini mənzərəsinin rəngarəngliyinə görə Qafqazın, bəlkə də dünyanın unikal guşələrindən biridir. Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda,

Azərbaycan öz Konstitusiyasına görə, dünyəvi dövlətdir. Dövlət ilə dini qurumlar arasındakı münasibətlər Konstitusiyanın müvafiq müddəaları ilə, "Dini etiqad azadlığı haqqında" qanunla və digər qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir. Biz dini ilk növbədə mədəniyyətin, tarixi irsin, milli mentalitetimizin bir fenomenini və ayrılmaz bir hissəsi kimi qəbul edirik. Məlumdur ki, yüksək tolerantlıq ilk növbədə yüksək mədəniyyətin təzahürüdür

milli mentalitetimizin bir fenomenini və ayrılmaz bir hissəsi kimi qəbul edirik. Məlumdur ki, yüksək tolerantlıq ilk növbədə yüksək mədəniyyətin təzahürüdür.

Azərbaycan xalqına xas olan insanpərvərlik və tolerantlıq kimi yüksək mədəniyyət keyfiyyətləri tarixən ölkədə milli-irqi ayrışkıllıq, dini dözümsüzlük zəminində humanizmə zidd halların baş verməsini istisna etmişdir.

Dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyə-

Böyük İpək yolunun üstündə yerləşən - Azərbaycanda zərdüştilik, atəşpərəstlik kimi qədim dini inanclar öz izlərini qoymuş, islam, xristian və yəhudi dinləri əsrlər boyu dialoq və qarşılıqlı anlaşma mühtidə dinc, yaşayış və gördüyümüz kimi, indi də yaşamaqdadır.

Bu gün Azərbaycan öz taleyini bu torpağa bağlayan bir sıra milli azlıqların, azsaylı xalqların və etnik qrupların doğma vətəninə çevrilib.